

AKADEMIN FÖR HÄLSA OCH ARBETSLIV
Afdelningen för hälso- och vårdvetenskap

Upplevelser av djurterapi hos patienter med psykisk ohälsa.

En deskriptiv litteraturstudie

Maria Blomberg och Cathrine Lindberg

2016

Examensarbete. Grundnivå (yrkesexamen) 15 hp
Omvårdnad
Sjuksköterskeprogrammet
Omvårdnad – Självständigt examensarbete 15 hp

Handledare: Madelene Klockerwold Ljungström
Examinator: Kerstin Hedborg

Sammanfattning

Bakgrund: I dagsläget finns djur inom vården med ett brett spektrum för att assistera människan med rent praktiska saker. Terapi med djur inom psykiatrin har dock inte etablerat sig på samma sätt med strukturerad evidens som i den somatiska vården. Både barn med psykiatriska handikapp och personer med demens har studerats tillsammans med djurterapi, men studier på patienter med psykisk ohälsa är få.

Syfte: Syftet var att beskriva upplevelser av djurterapi hos patienter med psykisk ohälsa samt granska den metodologiska aspekten undersökningsgrupper i valda artiklar.

Metod: Artikelsökning skedde vid Högskolan i Gävle under hösten 2016 i databaserna MedLine via PubMed, CINAHL och PsycINFO. Sökord i MeSH-termer var "Animal assisted therapy". Vid sökning i fritext användes sökorden "Mental disorders", "Psychiatric disorders" och "experience". Dessutom genomfördes en manuell sökning med relevans för inklusionskriterier, syfte och frågeställningar. Artiklar lästes individuellt och gemensamt. Därefter sammanställdes resultat och tabeller.

Huvudresultat: Totalt 11 artiklar ingick i litteraturstudien. Artiklarna redovisar övergripande positiva resultat så som en källa till glädje, samhörighet och en känsla av att vara behövd, ökad livskvalitet, självkänsla och ökad social förmåga. I avseende på depression framkom både positiva och negativa resultat.

Slutsats: Resultaten i föreliggande litteraturstudie visar att terapi med djur kan ge positiva upplevelser hos patienter med psykisk ohälsa. Detta genom att stärka självkänsla, förmåga att lättare klara av vardagen och underlätta sociala kontakter. För sjuksköterskan kan kunskap och evidensstöd inom djurterapi utgöra ett verktyg i dennes yrkesutövning. Speciellt inom klinisk omvårdnad för att överbrygga interaktion och främja patientens hälsoprocess. Dock är studierna få inom detta ämne och ett bättre kunskapsunderlag är önskvärt för att kunna använda djurterapi på ett evidensbaserat arbetssätt inom vården.

Nyckelord: Djurterapi, omvårdnad, psykisk ohälsa och upplevelser.

Abstract

Background: In today's caring of human beings we find animals to assist in a lot of different ways. Therapy with animals has been studied in younger persons and people with dementia but in persons with psychiatric disorders few studies have been made.

Purpose: The aim of this article was to describe experiences of animal assisted therapy (AAT) in patients with psychiatric disorders and survey the methodological aspect investigational groups in the articles.

Method: Search of articles was made at Högskolan in Gävle during autumn 2016 using database MedLine and WebCrawler PubMed, CINAHL and PsycINFO using MeSH search word "Animal assisted therapy". Words used in free text search were "Mental disorders", "Psychiatric disorders" and "experience". Manual search was also made according to relevance, aim and question formulation. Selected articles were read individually and together results and tables were then compiled.

Result: This review includes 11 articles. Predominant results were shown regarding experiences as a source of joy, feeling of belonging and to be needed, quality of life, self-esteem and social interaction and lower anxiety. Both positive and negative results were found when it comes to depression.

Conclusion: AAT seems to have positive influence in patients with psychiatric disorders regarding better self-esteem, encourage managing daily life and facilitate social interaction. In nursing this knowledge might be a tool to use in clinical care-giving. This could help nurses to support patients to conquer interaction and promote health progress. Howsoever few studies have been made in this topic and better basis of knowledge is desirable to be able to use AAT in nursing based on evidence.

Keywords: AAT, caring, experiences and psychiatric health.

Innehåll

1 Introduktion	1
1.1 Bakgrund	1
1.1.1 Allmänt	1
1.1.2 Djurterapi	1
1.1.3 Djurterapins historia	2
1.1.4 Sjuksköterskans uppgift vid omvårdnad	2
1.2 Forskningsläget inom djurterapi	2
1.3 Centrala begrepp och definitioner	3
1.3.1 Psykisk ohälsa	3
1.3.2 Upplevelser	4
1.4 Teoretiska begrepp och omvårdnadsteoretiker	5
1.4.1 Teoretiska begrepp	5
1.4.2 Omvårdnadsteoretiker	5
1.5 Problemformulering	5
1.6 Syfte och frågeställningar	6
1.6.1 Syfte	6
1.6.2 Frågeställningar	6
2 Metod	6
2.1 Design	6
2.2 Databaser och sökord	6
2.3 Urvalskriterier	7
2.4 Urvalsprocess och utfall av möjliga artiklar	7
2.5 Dataanalys	8
2.6 Forskningsetiska överväganden	8
3 Resultat	9
3.1 Upplevelser av djurterapi hos patienter med psykisk ohälsa	10
3.1.1 Sinnesstämning och emotionella upplevelser	10
3.1.2 Känsla av sammanhang	11
3.1.3 Ångest och depression	11
3.1.4 Livskvalitet	11
3.1.5 Beteendeförändringar	12
3.2 Metodologisk aspekt - Undersökningsgrupper	13
3.2.1 Antal deltagare	13
3.2.2 Bortfall	13
3.2.3 Kön	14
3.2.4 Ålder	14
3.2.5 Diagnoser	14
3.2.6 Djurslag	14
3.2.7 Studiens hemland	15
3.2.8 Inklusionskriterier och exklusionskriterier	15
4 Diskussion	15
4.1 Huvudresultat	15
4.2 Resultatdiskussion	15
4.2.1 Diskussion av upplevelser av djurterapi hos patienter med psykisk ohälsa ..	15
4.2.2 Diskussion av metodologisk aspekt - undersökningsgrupper	19
4.3 Metoddiskussion	20

4.4 Kliniska implikationer för omvårdnad	21
4.5 Förslag till fortsatt forskning	21
4.6 Slutsats.....	22
5 Referenser.....	23
Bilagor	

1 Introduktion

1.1 Bakgrund

1.1.1 Allmänt

Djur har funnits i människans tjänst som tama husdjur sedan 14 000 år tillbaka (Lärn- Nilsson, Jansson & Strandberg, 2002). Definitionen av husdjur beskrivs som producerande lantbruksdjur (eg. nötboskap, gris, får, get, häst, höna och gås) och som sällskapsdjur återfinns hund, katt, kanin och marsvin (Björnhag, Jonsson, Lindgren & Malmfors, 1996).

Under det senaste århundradet har även djur kommit att spela en roll inom försvar, polis, katastrofhjälp och vård. I dagsläget finns djur inom vården med ett brett spektrum för att assistera människan med rent praktiska saker som blind-, diabetes-, epilepsi och terapihundar (Vårdguiden 1177, 2016). Terapi med djur inom psykiatrin har dock inte etablerat sig på samma sätt med strukturerad evidens som djurterapi vid fysisk omvårdnad, även om dagens terapiform med djur har rötter sen 300 år tillbaka (Grandgeorge & Hausberge, 2010).

1.1.2 Djurterapi

Med djurterapi menas terapeutisk interaktion med ett djur genom att ta promenader med hund, att rida och ta hand om en häst i samband med det eller att utföra sysslor nära kopplat till djur på en ladugård (Palley, O'Rourke & Niemi, 2010). Forskare och terapeuter inom terapi med djur benämner behandlingsformen med det engelska uttrycket *Animal Assisted Interventions* (AAI) (Grandgeorge & Hausberge, 2010; O'Haire, Guérin & Kirkham, 2015). När syftet med terapi med djur är målinriktat för att möta ett specifikt behov hos patienten för dennes behandling, till exempel att öka mobiliteten efter en operation, benämns detta som *Animal Assisted Therapy* (AAT) som är en undertitel till AAI (Grandgeorge & Hausberge, 2010). För att undvika missförstånd kommer denna litteraturstudie att använda uttrycken "djurterapi" och "terapi med djur".

1.1.3 Djurterapins historia

Under 1800-talet observerade omvårdnadsteoretikern Florence Nightingale att livskvaliteten ökade hos patienten vid närvaro av djur. Hon ansåg att djur kunde ha en terapeutisk roll, ibland till och med den enda glädjen i livet, speciellt vid kroniska sjukdomar (Alligood & Tomey, 2010; Palley et al, 2010). Vidare under 1900-talets början genomfördes mer regelbundna besök med hjälp av djur hos patienter med psykisk ohälsa (Palley et al., 2010). Under 1940-talet användes hästar med terapeutisk inriktning av Röda korset vid Militärsjukhuset vid Pawling Air Force i Nordamerika (Grandgeorge & Hausberge, 2010; Palley et al., 2010). Den terapi med djur som vi känner idag inom psykiatrin har sina rötter i 1960-talet, då psykiatrikern Boris Levinson registrerade att barn med psykisk ohälsa lättare interagerade med hans egen hund än med samtalsterapi (Grandgeorge, & Hausberge, 2010). Utvecklingen av den psykosociala terapin hos patienter med psykisk ohälsa tillsammans med hundar fortsatte under 1960- och 1970-talet (Grandgeorge & Hausberge, 2010) och de första organisationerna och terapicentren inom psykiatri etablerades under 1970- och 1980-talet med inriktning på relationen mellan människa och djur (Palley et al., 2010). Vidare under 1990-talet har hundar, katter och fåglar används vid terapi vid psykisk ohälsa (Barker & Dawson, 1998). De senaste decennierna har präglats av ett bredare stöd och fler användningsområden för terapi med djur (Connor & Miller, 2000).

1.1.4 Sjuksköterskans uppgift vid omvårdnad

Sjuksköterskans uppgift är att tillgodose hälsofrämjande insatser för patienten (Hedelin, Jormfeldt & Svedberg, 2009). Detta genom att hjälpa patienten stärka sin egenupplevda hälsa, möjliggöra resurser och öka hälsans potential. Vidare ska sjuksköterskan överföra detta till klinisk verksamhet (Hedelin et al., 2009). Sjuksköterskans roll vid psykisk ohälsa är att utforma omvårdnad utifrån patientens individuella behov samt stärka patienten att ta kontroll över sitt liv (Skärsäter, 2009). Utöver detta ska sjuksköterskan hjälpa patienten att utveckla och finna verktyg för att hantera sjukdomen och ta tillvara patientens inneboende kraft menar Skärsäter (2009).

1.2 Forskningsläget inom djurterapi

Det nuvarande forskningsläget inom djurterapi visar att närvaro av terapihundar i mottagningsrum upplevts som smärtlindrande av patienter med fibromyalgi (Marcus,

Bernstein, Constantin, Kunkel, Breuer & Hanlon, 2013) och med övervägande majoritet hos vuxen- och barnpatienter och personalen upplevs terapi med hundar som positivt på akutmottagningar (Nahm, Lubin, Lubin, Bankwitz, Castelaz, Chen, Shackson, Aggarwal & Totten, 2012). Vidare studier visar att terapihundar kan upplevas som en underlättning efter anestesi vid sjukhusvistelse och effekten resulterar i snabbare återhämtning i avseende på vakenhet och aktivitet hos barn (Calcaterra, Veggiotti, Palestrini, De Giorgis, Raschetti, Tumminelli, Mencherini, Papotti, Klersy, Albertini, Ostuni & Pelizzo, 2015). Även hos patienter med hjärtproblem upplevdes att dessa får hjälp av terapi med hund genom minskad ångest och att nivåer av neurohormoner ökar (Cole, Gawlinski, Steers & Kotlerman, 2007). Hos ungdomar med ätstörningar visade det sig att terapi med häst kunde förbättra deras logiska beteende, öka deras självkänsla, öka den ickeverbala och verbala kommunikationen samt stärka deras möjlighet till problemlösning (Johansen, Arfwedson Wang, Binder & Malt, 2014). Fysiologiska studier visar att både systoliskt och diastoliskt blodtryck minskar samt att pulsen går ned och håller sig på en lägre nivå efter terapi med hund (Barker, Knisely, McCain, Schubert & Pandurangi, 2010). Studien som omfattade studenter, besökare och anställda vid ett medicinskt center och frivilliga hundägare uppvisade även att stresshormonet kortisol minskade i saliven (Barker et al., 2010).

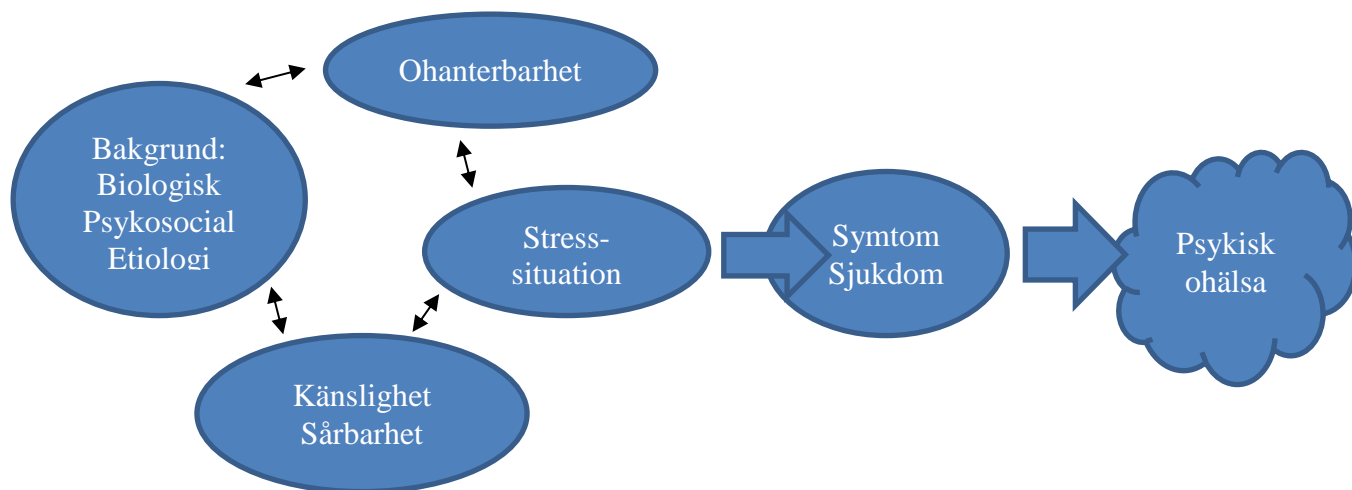
Grandgeorge & Hausberge (2010) hävdar att terapi med djur hos patienter med psykisk ohälsa är en lovande väg att gå utifrån experimentella studier och Lasa, Bocanegra, Alcaide, Arratibel, Donoso & Ferriero (2015) hävdar att bevis finns för att terapi med djur är ett effektivt komplement till rådande terapiformer. Inom området terapi med djur saknas dock samstämmighet, generellt övergripande definitioner för terapi med olika djurslag och sjukdomsdiagnoser samt att säkerställa metodologiska dataanalyser (Grandgeorge & Hausberge, 2010; O´Haire et al., 2015; Palley et al., 2010).

1.3 Centrala begrepp och definitioner

1.3.1 Psykisk ohälsa

Vid psykisk ohälsa fungerar inte livet som vanligt hos den enskilde människan (Skärsäter, 2010). Vardagliga göromål blir oöverstigliga och symtom som oro, stress och depression är vanliga. När den enskilde drabbas av psykisk ohälsa är denne i ett

tillstånd som ofta kräver omhändertagande med vårdinsatser. Insatserna är individuella utifrån den enskilde patientens behov (Skärsäter, 2010). Inom psykisk ohälsa rymms bland annat nedstämdhet större delen av dagen, minskat intresse för glädje och aktiviteter större delar en av dagen, betydande viktförändring den senaste månaden, sömnstörningar, daglig psykomotorisk agitation eller hämning, svaghetskänsla, brist på energi, känsla av värdelöshet, dagligen överdrivna och obefogade skuld känslor, minskad tanke- och koncentrationsförmåga (Statens folkhälsoinstitut, 2003). Bakomliggande orsaker till psykisk ohälsa kan vara biologisk, psykosocial och etiologisk (Figur 1) (Skärsäter, 2009). Parametrar som kan påverka livssituationen är en upplevelse av ohanterbarhet och/ eller stress, beroende på den enskilde patientens känslighet och sårbarhet kan sjukdom och/ eller symtom uppstå menar Skärsäter (2009). Författarna till föreliggande litteraturstudie har i resultatdelen valt att redovisa varje inkluderad artikels undersökningsgrupps diagnoser och symtom. De diagnoser och symtom som förekom var ångest, stress, depression, kognitiva nedsättningar, beteendestörning, posttraumatisk stressyndrom (PTSD), bipolär sjukdom och schizofreni.

Figur 1 Bakomliggande orsaker vid psykisk ohälsa. Källa: Skärsäter, 2019.

1.3.2 Upplevelser

Definition av upplevelser i föreliggande deskriptiva litteraturstudie baseras på Svenska akademins ordbok (2011) "En upplevelse definieras som en händelse som en person har upplevt" och Nationalencyklopedin (2016) "Upplevelse är något som man upplevt.

Svårbeskrivbar eller oanalyserad känsla“ samt Malmgren (2009) “Ordet upplevelse kan innefatta såväl positiv som negativa händelser”.

1.4 Teoretiska begrepp och omvårdnadsteoretiker

1.4.1 Teoretiska begrepp

Kärnan i huvudområdet omvårdnad baseras på de fyra bärande begreppen vård, människa, hälsa och miljö (Fawcett & De Santo – Madeya, 2013). Med begreppet hälsa avses människans process genom livet fram till döden (Fawcett & De Santo – Madeya, 2013). Hälsa kan definieras som frånvaro av sjukdom eller skada samt fysiskt välbefinnande, socialt välbefinnande och psykiskt välbefinnande medan ohälsa definieras som “brister i hälsa” (Socialstyrelsen, 2016). I föreliggande litteraturstudie fokuserar författarna på begreppet hälsa som genom att ha brister i denna kan leda till psykisk ohälsa.

1.4.2 Omvårdnadsteoretiker

Omvårdnadsteoretikern Florence Nightingale ansåg att vård skulle baseras på kunskap om den enskilde patienten och dennes omgivning (Alligood & Tomey, 2010). Nightingales teori om den vård som sjuksköterskan ska utöva grundar sig på ett flertal aspekter att ta hänsyn till hos patienten för dennes förbättrade hälsa. Denna skicklighet och essens bygger sjuksköterskan upp genom vetenskapliga principer enligt Nightingale. Definitionen på hälsa att vara frisk och att använda alla livets krafter fullt ut, definierar Nightingale (Alligood & Tomey, 2010). Florence Nightingale observerade att djur hade en terapeutisk roll med ökad livskvalité för patienten och vara en stor källa till livsglädje (Alligood & Tomey, 2010; Palley et al., 2010).

1.5 Problemformulering

En förbättrad hälsa med högre livskvalitet och god socialisering erhöles hos den enskilde patienten och dennes förmåga att interagera utvecklades genom djurterapi (Johansen, 2014). En ökad hälsa hos patienten skulle kunna erhållas då Nightingales kunskapsbaserade vård för patienten och dennes miljö (Alligood & Tomey, 2010) interageras med djurterapi (Fawcett & De Santo – Madeya, 2013). Avsikten med föreliggande litteraturstudie är att beskriva upplevelser av djurterapi hos patienter med

psykisk ohälsa. Författarna till föreliggande studie vill genom denna litteraturstudie bidra till den kunskapslucka som råder och därutöver möjligen vara av betydelse för sjuksköterskans vårdkunskap i dennes yrkesroll för att främja vårdmiljön runt patienten och stärka dennes hälsoprocess.

1.6 Syfte och frågeställningar

1.6.1 Syfte

Syftet med detta arbete var att beskriva upplevelser av djurterapi hos patienter med psykisk ohälsa samt att genomföra en metodologisk granskning av artiklarnas undersökningsgrupper.

1.6.2 Frågeställningar

- Hur upplevde patienter med psykisk ohälsa djurterapi?
- Vilken betydelse har undersökningsgruppen för föreliggande litteraturstudie i de valda artiklarna?

2 Metod

2.1 Design

Denna litteraturstudie har en deskriptiv design (Polit & Beck, 2012).

2.2 Databaser och sökord

Litteratursökningen genomfördes under hösten 2016 vid Högskolan i Gävle. Databaser som användes var MedLine via PubMed, CINAHL och PsycINFO. Följande sökord användes enligt MeSH "Animal assisted therapy". Vid sökning i fritext användes sökorden "Mental disorders", "Psychiatric disorders" och "experience" (tabell 1.). Även en manuell sökning gjordes med relevans för inklusionskriterier, syfte och frågeställningar. Sökorden kombinerades med den booleanska söktermen AND för att utvidga sökningarna (Polit & Beck, 2012).

Tabell 1. Sökresultat av sökstrategi med sökord, sökordskombinationer och limits.

Databas	Begränsningar (limits), sökdatum	Söktermer	Antal träffar	Valda artiklar (exklusive dubletter)
PsycINFO	10 år, engelska, Adult: 18+years, 2016-10-31	“Animal Assisted Therapy” (MeSH)	146	7
Medline via PubMed	10 år, engelska, Adult: 19+years, 2016-10-31	“Mental” (fritext) AND “disorders” (fritext) AND “Animal Assisted Therapy” (MeSH)	55	1
CINAHL	10 år, engelska, Adult: 18+years, 2016-10-31	“Mental” (fritext) AND “disorders” (fritext) AND “Animal Assisted Therapy” (CINAHL)	10	1
Medline via PubMed	10 år, engelska, Adult: 19+years, 2016-09-28	“Psychiatric” (fritext) AND “disorders” (fritext) AND “Animal Assisted Therapy” (MeSH) AND “experience” (fritext)	6	1
Manuell sökning	10 år, engelska, Adult: 19+years, 2016-10-31	Relevans för inkusionskriterier, syfte och frågeställningar		1
Totalt urval exl. dubletter			217	11

2.3 Urvalskriterier

För att svara på syfte och frågeställningar valdes inklusionskriterier där text skulle vara skriven på engelska, studier genomförda på vuxna över 18 (CINAHL, PsycINFO) respektive 19 år (Medline via PubMed), vara peer- reviewed förutom i Medline via PubMed där denna funktion inte är möjlig, artiklar där undersökningsgrupperna innefattade personer med psykisk ohälsa samt att alla djurslag inkluderades. Exklusionskriterier var demenssjukdomar, publikationsdatum äldre än 10 år samt artiklar tillgängliga endast genom fjärrlån och betalning.

2.4 Urvalsprocess och utfall av möjliga artiklar

Urvalsprocessen skedde i fyra steg. Första steget var att gallra bort dubletter mellan kombinationssökningarna. Därefter lästes artiklarnas rubriker för att se om dessa berörde valt syfte och de artiklar som inte mötte syftet exkluderades. Vid andra steget lästes abstract på funna artiklar och de som inte anknöt till syftet eller frågeställningar exkluderades (Polit & Beck, 2012). Tredje steget innehöll en djupare granskning av hela artiklarna för att se om dessa motsvarade inklusionskriterier och exklusionskriterier, de

artiklar som inte motsvarade dessa exkluderades. Det fjärde och sista steget i urvalsprocessen var att exkludera artiklar med otillfredsställande kvalitet, så som icke fullt redovisade studier. Utfallet blev att antalet artiklar reducerades från 217 till 11 artiklar. Således består föreliggande litteraturstudie av 11 artiklar med både kvantitativ och kvalitativ ansats.

2.5 Dataanalys

I detta examensarbete genomfördes en litteraturstudie med sammanställning och granskning av resultat från de 11 artiklar som kom att ingå för att besvara syfte och frågeställningar. Föreliggande litteraturstudie baserades på vetenskapliga empiriska artiklar med kvalitativ och kvantitativ ansats. Författarna till föreliggande litteraturstudie skrev ut artiklarna vilka lästes individuellt och oberoende av varandra. Detta för kontroll av samstämmighet och tolkning. Därefter granskades artiklarna gemensamt och sammanställdes, dokumenterades och kategoriserades med avseende på författare, publiceringsår, land, titel, design och ansats, inklusions- och exklusionskriterier, undersökningsgrupp, datainsamling och dataanalys (tabell 2) för att säkerställa artiklarnas trovärdighet (Olsson & Sörensen, 2007). Artiklarnas syfte och resultatdel redovisas i tabell 3. Vidare kodades artiklarna tematiskt enligt Polit & Beck (2012) genom kondensering av resultaten under respektive artikel på en whiteboardtavla. Utifrån denna översikt identifierades återkommande resultat mellan artiklarna och som skapade teman. Inom olika teman hittades likheter och skillnader som genom diskussion växte fram till fem rubriker: *sinnesstämning och emotionella upplevelser, känsla av sammanhang, ångest och depression, livskvalitet samt beteendeförändringar*. Den metodologiska aspekten undersökningsgrupp analyserades och diskuterades särskilt i föreliggande litteraturstudie (Polit & Beck, 2012) och redovisas i tabell 4.

2.6 Forskningsetiska överväganden

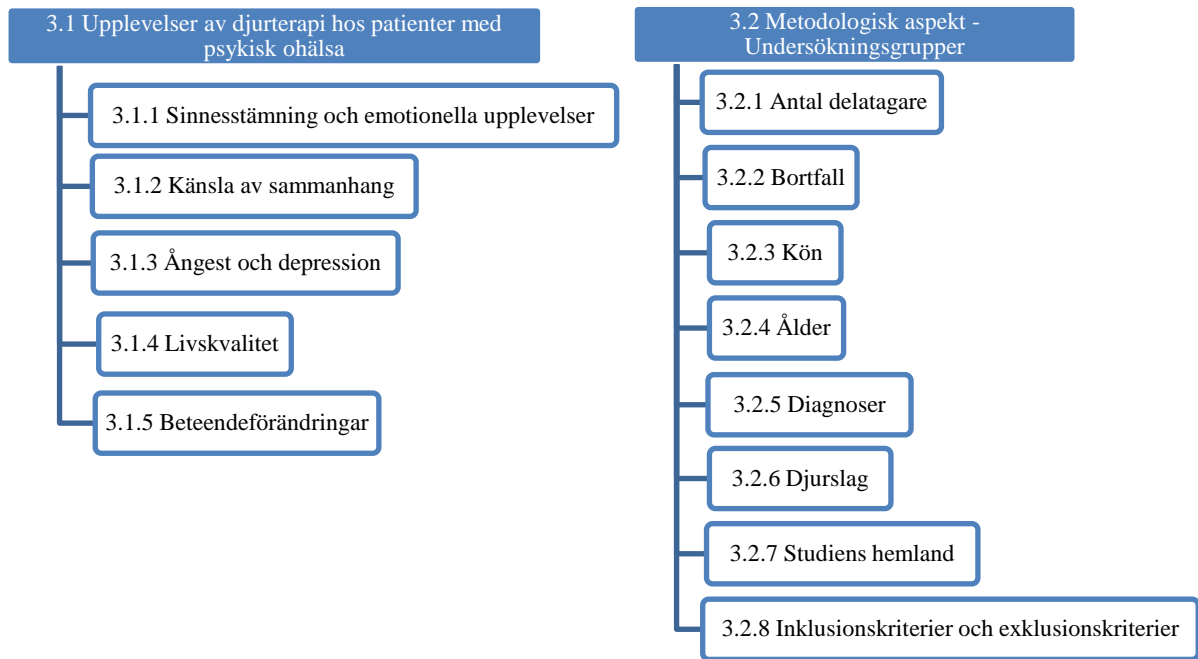
Detta arbete baseras på 11 vetenskapliga och empiriska artiklar. Författarna till litteraturstudien tolkade valda artiklar objektivt, opartiskt och kritiskt. Resultatet presenteras opartiskt och objektivt utifrån ett beskrivande perspektiv (Polit & Beck, 2012). Författarna till litteraturstudien har följt forskningsetiska regler genom att arbeta

objektivt med stor noggrannhet och inte plagierat. Författarna till föreliggande litteraturstudie har eftersträvat tydlig och konsekvent referenshantering.

3 Resultat

Litteraturstudiens resultat som svarar på syfte och frågeställningar redovisas i löpande text och i bilagor med tabell 2, 3, 4 och 5. Resultaten baseras på två kvalitativa studier (Corring, Lundberg & Rudnick, 2011; Pedersen, Ihlebæk. & Kirkevold, 2012), sex kvantitativa studier (Beck, Gonzalez, Sells, Jones, Reer & Zhu, 2012; Berget, Ekeberg, Pedersen & Braastad, 2011; Cerino, Cirulli, Chiarotti & Seripa, 2011; Earles, Vernon & Yetzet, 2015; Nepps, Stewart & Brucknoet, 2014; Villalta-Gil, Roca, Gonzalez, Domenèc, Cuca, Escanilla, Asensio, Esteban, Ochoa, Haro & Schi-Can Group, 2009) samt tre studier som var mixade med både kvalitativ och kvantitativ ansats (Berget, Skarsaune, Ekeberg & Braastad, 2008; Nurenberg, Schleifer, Shaffer, Yellin, Desai, Amin, Bouchard & Montalvo, 2015; Pedersen, Ihlebaek & Kirkevold, 2011). Från de mixade studierna redovisas både den kvalitativa och kvantitativa delen i resultatdelen.

I den löpande texten i resultatdelen presenteras två huvudrubriker 3.1 Upplevelser av djurterapi hos patienter med psykisk ohälsa och 3.2 Metodologisk aspekt – Undersökningsgrupper (Figur 3). Under respektive huvudrubrik återfinns fem respektive åtta underrubriker. I tabell 3 redovisas valda källors författare, syfte och resultat. Den metodologiska aspektens undersökningsgrupp beskrivs i löpande text och i tabell 4. I tabell 5 redovisas förtydligande av mätinstrument som förekommer i tabell 2. Artiklar som ingår resultatdelen återfinns i referenser med en Asterix (*).

Figur 3 Presentation av resultatdelens huvudrubriker och underrubriker.

3.1 Upplevelser av djurterapi hos patienter med psykisk ohälsa

3.1.1 Sinnesstämning och emotionella upplevelser

Djurterapi med häst i form av ridning är en källa till glädje, det visade resultatet i en intervjustudie med sex deltagare diagnostiserade med schizofreni gjord av Corring et al. (2011). I studien av Beck et al. (2012) deltog 24 patienter från amerikanska arméns program för skadade soldater med blandade diagnoser som hjärnskada, posttraumatiskt stressyndrom (PTSD) samt depression. Interventionerna genomfördes med terapihund. Deltagaren tränade hunden på olika kommandon som sitt, ligg och stanna för att sedan välja annan aktivitet. Det kunde vara att gå en promenad eller kela med hunden. Flera av deltagarna upplevde att de kände sig lugnare, gladare och mer harmoniska när de arbetade med hundarna (Beck et al., 2012). I en studie gjord på sex bondgårdar av Pedersen et al. (2011) fick åtta deltagare, som alla hade depression, arbeta i ladugården med i huvudsak mjölkkor. Andra djur som fanns på bondgårdarna var hästar, katter, hundar och kaniner. Resultatet beskriver hur den fysiska kontakten med djur fick majoriteten av deltagarna att känna sig lugnare. Genom att gosa, klappa, låta kalvarna suga på deras fingrar eller att bara spendera tid med dem gav en positiv upplevelse och en känsla av närhet (Pedersen et al., 2012).

3.1.2 Känsla av sammanhang

En av deltagarna i studien av Corring et al. (2011) upplevde en magisk känsla under djurterapi med häst och upplevde en känsla av att bli "ett med hästen" under ridpasset. I samma studie beskrevs även en känsla av samhörighet. Närhet med djuren gav en känsla av värme upplevde patienterna i studien av Pedersen et al. (2012). De kände sig behövda och uppskattade av mjölkorna. Exempelvis genom att de råmade när de kom med foder, som en av deltagarna beskriver. Tre av deltagarna ansåg att deltagandet i interventionen medförde sådana positiva upplevelser att det blev en vändpunkt för dem mot att kunna tillfriskna från depression (Pedersen et al., 2012).

3.1.3 Ångest och depression

Patienter med olika diagnoser och störningar inom psykisk ohälsa upplevde minskad ångest i samband med djurterapi visade resultatet från sex studier (Berget et al., 2008; Berget et al., 2011; Cerino et al., 2011; Earles et al., 2015; Nepps et al., 2014; Pedersen et al., 2011). Minskad ångest upplevdes hos patienter med känslomässig störning vid djurterapi med mjölkkor (Berget et al., 2008; Berget et al., 2011), enligt Pedersen et al. (2011), innebar mjölkningsarbete en positiv upplevelse hos patienter med djup depression vad gäller ångest. Nepps et al (2014) forskade på djurterapi med hundar hos patienter inom psykiatrisk slutenvård vilket visade att deras ångest upplevdes minska kraftigt. Ångest minskade även hos patienter med posttraumatiskt stressyndrom i samband med djurterapi genom hantering av hästar (Earles et al., 2015), samma resultat framhåller Cerino et al. (2011) hos patienter med schizofreni i samband med djurterapi med häst i form av ridning.

I studien av Pedersen et al. (2011) påvisades negativa upplevelser hos deltagare med depression i samband med borstning och rengöring av kor och direkt djurkontakt med lantbruksdjur. Studier av Earles et al. (2012) och Cerino et al. (2011) pekar på att djurkontakt med häst innebar positiva upplevelser hos patienter med depression vilket även registrerades vid terapi med hund (Nepps et al., 2013).

3.1.4 Livskvalitet

Resultatet i studien av Corring et al. (2011) visade att självförtroendet och självkänslan upplevdes öka vid djurterapi med häst i form av ridning då patienterna utmanade sig

själva genom att lära sig något nytt. Samma resultat beträffande självförtroende fanns i studien av Pedersen et al. (2012) där personer med depression intervjuades. Studien visade även att då patienterna klarade sina arbetsuppgifter i ladugården resulterade detta i ett ökat självförtroende som i sin tur gjorde att copingförmågan och självständigheten upplevdes öka. Ytterligare positiva upplevelser var att nå uppsatta mål och att lära sig nya moment (Pedersen et al., 2012). I studien av Earles et al. (2015) upplevdes förmågan till uppmärksamhet och medvetenhet till att starkt förbättras. Medan upplevelser vad gäller livstillfredsställelse, proaktiv coping* och self-efficacy** efter djurterapi med häst ökade något (Earles et al., 2015).

Beck et al. (2012) påvisade att djurterapi med hund gav en förbättrad arbetsförmåga, bättre följsamhet och en ökad psykologisk funktion hos patienterna, vilket i sig resulterade i lättare hantering av vardagen. Berget et al. (2008) kom fram till att deltagarna som arbetade mest med djuren hade den största ökningen vad gäller self-efficacy, medan studien av Pedersen et al. (2011) visade att mockning gav lägre self-efficacy hos personer med depression. Mjölkning resulterade däremot i ökad self-efficacy (Pedersen et al., 2011). Patienterna med schizofreni som deltog i studien av Villalta-Gil et al. (2009) fick en ökad förmåga till social kontakt och deras livskvalitet ökade som följd av djurterapi med hund.

3.1.5 Beteendeförändringar

Positiva upplevelser återfanns hos patienter med beteendestörningar i samband med djurterapi (Beck et al., 2012; Cerino et al., 2011; Nepps et al., 2014). I Cerino et al. (2011) studie på patienter med schizofreni framkom att djurterapi med häst i form av ridning upplevdes positivt på beteenden, exempelvis genom att negativa beteenden som social isolering avtog. Nepps et al. (2014) beskriver att hund vid djurterapi fungerade som en brygga för kontakt där patienten avslöjade tankar eller pratade för första gången på flera dagar.

*Proaktiv coping eg. är en process som involverar att förutse och upptäcka framtida händelser som potentiellt kan hota individens välmående samt de åtgärder individen i förväg vidtar för att förhindra att de uppstår eller förminska deras påverkan på individen. Källa: Aspinwall & Taylor (1997). **Self-efficacy eg. ett begrepp som beskrivs som en individs tilltro till sin egen förmåga att utföra ett speciellt beteende i en specifik situation. Källa: Bandura (1997).

Enligt Beck et al. (2012) bidrog djurterapi med hund till att patienterna upplevde det lättare att komma överens med andra människor, interagerade bättre och att den sociala isoleringen avtog (Beck et al., 2012). I motsats till detta upplevdes inga beteendeförändringar i resultatet från Nurenberg et al. (2015) studie gällande djurterapi med hund, men vid djurterapi med häst visade resultatet att deltagarna blev lugnare och därmed minskade våldsincidenterna per patient och månad.

3.2 Metodologisk aspekt - Undersökningsgrupper

Resultatet i föreliggande litteraturstudie bygger på elva artiklar. Dessa granskades med fokus på antal deltagare, bortfall, köns-fördelning, ålder, symptom och diagnoser, djurslag, studiens hemland, inklusions- och exklusionskriterier (Polit och Beck, 2012). Rubrikerna redovisas i löpande text och i tabell 4.

3.2.1 Antal deltagare

Alla 11 artiklar angav antal deltagare. Fem artiklar hade 14- 24 deltagare (Beck et al., 2012; Cerino et al., 2011; Earles et al., 2015 Pedersen et al., 2011; Villalta-Gil et al., 2009) och två hade 6-8 deltagare (Corring et al., 2011 & Pedersen et al., 2012). En artikel hade 218 medverkande, med löpande urval under ett år (Nepps et al., 2014). Det genomsnittliga antalet deltagare var 49,3 st. I fem av artiklarna återfanns kontrollgrupper (Beck et al., 2012; Berget et al., 2008; Berget et al., 2011; Villalta-Gil et al., 2009) övriga artiklar redovisade inte några kontrollgrupper.

3.2.2 Bortfall

Angående bortfall så togs det upp i sju av artiklarna (Beck et al., 2012; Berget et al., 2008; Berget et al., 2011; Nurenberg et al., 2015; Pedersen et al., 2011; Pedersen et al., 2012; Villalta-Gil et al., 2009). I studien av Nepps et al. (2014) praktiserades löpande urval där de som ville fick delta och därmed var ett bortfall uteslutet. Det genomsnittliga bortfallet var 6,25 st. Det fanns olika orsaker till bortfall. Exempelvis försämring i sjukdomen vilket ledde till att inte vilja bli filmad som i studien av Berget et al. (2008) samt personer som ändrade sig och inte längre ville delta (Pedersen et al., 2012).

3.2.3 Kön

I studien av Cerino et al. (2011) framgick inte uppdelningen mellan kön, i övriga 10 artiklar framgick uppdelningen mellan deltagarnas kön (kvinnor och män). I sex av artiklarna var deltagarna övervägande kvinnor (Berget et al., 2008; Berget et al., 2011; Earles et al., 2015; Nepps et al., 2014; Pedersen et al., 2011; Pedersen et al., 2012) medan fyra av studierna till största del bestod av män (Beck et al., 2012; Corring et al., 2011; Nurenberg et al., 2015; Villalta-Gil et al., 2009). En genomsnittlig fördelning gick ej att räkna fram eftersom information saknas för alla artiklar.

3.2.4 Ålder

Åtta artiklar redovisar genomsnittlig ålder (Beck et al., 2012; Berget et al., 2008; Berget et al., 2011; Nepps et al., 2014; Nurenberg et al., 2015; Pedersen et al., 2011; Pedersen et al., 2012; Villalta-Gil et al., 2009). Från dessa åtta artiklar räknades den genomsnittliga åldern fram till 39,23 år av författarna till föreliggande studie. Tre artiklar redovisar enbart åldersspannet 18-62 år (Cerino et al., 2011; Corring et al., 2011; Earles et al., 2015).

3.2.5 Diagnoser

Vad beträffar diagnoser var schizofreni vanligast förekommande och fanns i fem av artiklarna (Berget et al., 2008; Cerino et al., 2011; Corring et al., 2011; Nepps et al., 2014; Villalta-Gil et al., 2009), depression undersöktes i studierna av Beck et al. (2012); Nepps et al. (2014); Pedersen et al. (2011) och Pedersen et al. (2012) samt diagnosen PTSD som representerades i studierna av Beck et al. (2012) och Earles et al., (2015). Övriga diagnoser var känslomässig störning, ångest och stresstörning, personlighetsstörning (Berget et al., 2008), kognitiv nedsättning på grund av hjärnskada (Beck et al., 2012) samt bipolär sjukdom i studien av Nepps et al. (2014).

3.2.6 Djurslag

Det djur som var mest frekvent var lantbruksdjur som återfanns i fyra artiklar (Berget et al., 2008; Berget et al., 2011; Pedersen et al., 2011; Pedersen et al., 2012): Vidare ingick hund som terapidjur i tre artiklar (Beck et al., 2012; Nepps et al., 2014; Villalta-Gil et al., 2009) och häst i tre artiklar (Cerino et al., 2011; Corring et al., 2013; Earles et al., 2015). I en artikel ingick både hund och häst (Nurenberg et al., 2015).

3.2.7 Studiens hemland

Länder som representerades i föreliggande litteraturstudies artiklar var USA med fyra artiklar (Beck et al., 2012; Earles et al., 2015; Nepps et al., 2014; Nurenberg et al., 2015), Norge med fyra stycken (Berget et al., 2008; Berget et al., 2011; Pedersen et al., 2011; Pedersen 2012), samt Spanien (Villalta-Gil et al., 2009), Italien (Cerino et al., 2011) och Kanada (Corring et al., 2013) med en artikel var.

3.2.8 Inklusionskriterier och exklusionskriterier

Inklusionskriterier beskrivs i sex studier (Corring et al., 2011; Earles et al., 2015; Nepps et al., 2014; Pedersen et al., 2011; Pedersen et al., 2012; Villalta-Gil et al., 2009) och endast exklusionskriterier togs upp i tre artiklar (Berget et al., 2008; Berget et al., 2011 & Cerino et al., 2011). I studierna från Beck et al. (2012) & Nurenberg et al. (2015) användes både inklusions- och exklusionskriterier.

4 Diskussion

4.1 Huvudresultat

Huvudresultatet från föreliggande litteraturstudie visade på olika utfall, både positiva och negativa. Den övervägande delen av resultatet visade att djurterapi gav positiva upplevelser som exempel en källa till glädje, en känsla av samhörighet och av att vara behövd. Ångest och depression upplevdes minska, livskvaliteten och självkänslan upplevdes öka samt en ökad social förmåga. Momenten vid de negativa resultaten var relaterade till depression vid borstning av kor och rengöring av dessa samt att hund inte upplevdes ge någon lugnande på våldsbeteende, vilket häst hade.

4.2 Resultatdiskussion

4.2.1 Diskussion av upplevelser av djurterapi hos patienter med psykisk ohälsa

Genom att umgås med djur kan patienter med psykisk ohälsa uppleva glädje och känna sig gladare, harmoniska, lugna och positivare med en känsla av närhet (Beck et al., 2012; Corring et al., 2011 & Pedersen et al., 2012). Rent fysiologiskt kan detta förklaras genom att vid fysisk beröring ökar utsöndringen av hormonet oxytocin från hjärnan ut till kroppen (Sjaastad, Hove & Sand, 2003). Oxytocin har en lugnande effekt på kroppens stressregleringssystem och en känsla av lugn och ro med ett ökat

välbefinnande kan upplevas (Kosfeld, Heinrichs, Zak, Fischbacher & Fehr, 2005). Oxytocin kan triggas igång av möte med djur och stabilisera relationer menar Beetz, Uvnäs-Moberg, Julius och Kotrschal (2012). Genom att umgås, klappa och kela med djur skulle detta kunna uppnås. Hälsan är en process där människan själv har ett stort inflytande utifrån frihet och eget ansvar anser Fagerberg red. (1988) och där tillfriskningsprocessen hos patienten är invävd i en social miljö som ”måste vara *en* själ och *ett* hjärta” enligt Paracelsus som levde år 1493- 1541 e. kr. (Fagerberg red., 1988). Just detta skulle kunna representeras av fynden hos Corring et al. (2011) där hälsans återställande beskrivs som att kontakt med häst ger en magisk känsla och samhörighet och resultaten som Pedersen et al. (2012) visar där gemenskap med kor gör att patienter känner sig behövda och ger en känsla av värme som ledde till en vändpunkt för tillfrisknande. Detta stämmer med vad Hedelin, Jormfeldt & Svedberg (2010) framhåller med varandedimensionen där behovstillfredsställelse syftar till välbefinnande och det är sjuksköterskans ansvar att arbeta utifrån denna dimension för att främja patientens hälsoprocess.

Generellt redovisar Berget et al. (2011) att närhet till lantbruksdjur ledde till ett bättre humör, fynden stärks av tidigare studier från en litteratursammanställning av Cirulli, Borgi, Berry, Francia, & Alleva (2011) där terapi med hund fungerar som ett innovativt verktyg vid psykisk ohälsa och effekten är positiv på humöret. Positiva upplevelser erhöles vid terapi med mjölkkor, hund och häst i avseende på ångest (Berget et al., 2008; Berget et al., 2011; Cerino et al., 2011; Earles et al., 2015; Nepps et al., 2014; Pedersen et al., 2011;). Från Cirulli et al. (2011) litteraturstudie redovisas liknande resultat vid terapi med hundar.

I avseende på depression hos patienter med psykisk ohälsa fann Earles et al. (2012) och Cerino et al. (2011) båda med häst och Nepps et al. (2014) med hund samma resultat, vilket studien från Pedersen et al. (2011) med lantbruksdjur tillbakavisar. Detta fenomen återspeglas i tidigare resultat som återfinns i Crowley-Robinson, Fenwick, & Blackshaw (1996) studie där de fann att djurterapi kan reducera depressiva symtom hos äldre vid äldreboende samtidigt som samma effekt erhålls vid äldreboende utan djurterapi. Dessa motstridiga resultat kan ha sin förklaring i att den mentala hälsan orsakas av den sociala miljön (Hedelin et al., 2010). Alla är vi individer med olika förutsättningar att klara

olika situationer (Skärsäter, 2010). Vidare belyser Skärsäter (2010) att är individen dessutom i psykisk obalans kan den sociala miljön utlösa upplevelser som annars skulle gå obemärkt förbi. Här kan sjuksköterskan främja hälsa (Hedelin et al., 2010) genom att som Nightingale se till den omgivande miljön (Alligood & Tomey, 2010; Palley et al., 2010) anser författarna till föreliggande studie. Författarna till föreliggande studie ställer sig frågan om det var djuren i sig eller något annat i den sociala miljön som påverkade i ovan angivna fynd?

Djurterapi kan ha en positiv influens på livskvaliteteten i form av ökad självförtroende, bättre självkänsla, stärkta i att våga lära sig nya saker (Corring et al., 2011; Pedersen et al., 2012), ökad tillfredsställelse i livet (Earles et al., 2015; Villalta- Gil et al., 2009) med bättre vardagsfunktion och därmed bättre sociala kontakter (Beck et al., 2012; Villalta - Gil et al., 2009). Föreliggande litteraturstudies fynd stärks av Cirulli et al. (2011) review - studie där terapi med djur framhålls ge positiva upplevelser vad gäller självkänsla, självförtroende och socialisering hos barn. Resultat från tidigare forskning att djur kan vara ett värdefullt verktyg i barnens lärande för livet (Cirulli et al., 2011). Som sjuksköterska ska denne fokusera på patientens friskfaktorer som är högst individuella för att skapa och upprätthålla patientens salutogena hälsa (Hedelin et al., 2009).

Den sociala integrationen och samarbete med andra människor visade sig öka vid terapi med djur (Beck et al., 2012; Cerino et al., 2011). Detta resultat fann även Cirulli et al. (2011) i sin review-artikel med stöd av sex olika källor. Cirulli et al. (2011) förklarar detta som ett resultat av att djur dämpar ångest och därmed underlättar interaktion där mottaglighet, vakenhet och frivillighet ökar. Frivillighet från patient med psykisk ohälsa sida framkom i studien från Nepps et al. (2014) där dennes innersta tankar avslöjades och samtal kunde genomföras för första gången på flera dagar. Djuret i terapin blev som en brygga för kontakt. Detta stärks med fynd från Cirulli et al. (2011) där det benämns som en emotionell brygga. När individens ambitioner och förutsättningar inte stämmer överens är det svårt att ta ansvar för det egna livet (Skärsäter, 2009). Genom att kontroll över livet och bryta sig loss från egna och andras förväntningar kan självkänslan återerövas menar Skärsäter (2009). Författarna till föreliggande studie anser att här

skulle sjuksköterskan kunna använda djur som ett verktyg där inga förväntningar erfordras för att stärka patienten att ta kontakt och interagera.

Våldsincidenterna vid terapi med häst upplevdes minska hos patienter med våldsbänagenhet vilket inte upplevdes med hund (Nurenberg et al., 2015). Denna paradox fann även Cirulli et al. (2011) i sin litteraturstudie och framhåller att få stöd finns för att djurets vänlighet ska vara avgörande för att våldsbeteende minskar bland skolbarn, däremot fann Cirulli et al. (2011) stöd från två studier att närvaro av hund i skolbarns klassrum hade en dämpande effekt på våldsbeteendet. Dessa resultat pekar åt olika håll och baseras på olika undersökningsgrupper och det kan därför vara svårt att överföra tillämpningen av djurterapi vid våldsbeteende anser författarna till föreliggande studie.

Författarna till föreliggande studie anser att det svårt att göra studier på patientgrupper inom psykiatri på grund av skillnader i sjukdomsbild från dag till annan. Vidare ställer författarna till föreliggande studie frågan är det just djurterapi som gör de positiva resultaten eller är det känslan av att vara i ett sammanhang, med regelbundna aktiviteter som bidrar till minskad ångest och andra symtom? Vidare undrar författarna till föreliggande studie om det inte lika gärna kunde ha varit en annan aktivitet? Fysisk aktivitet har positiva effekter på psykisk ohälsa enligt Rydholm Hedman (2009). Djurterapi med fysiska inslag som ridning och hundpromenader som förekommer i föreliggande litteraturstudies resultat kan ha gett positiva upplevelser tack vare den fysiska aktiviteten och inte enbart tack vare djuren anser författarna till föreliggande studie.

Omvårdnadsteoretikern Florence Nightingale ansåg att djur hade positiv inverkan på patienten med bland annat ökad livskvalitet som följd. Hon menade att djur kunde ha en terapeutisk roll och vara till stor glädje i livet, särskilt för kroniskt sjuka personer (Allgood & Tomey, 2010; Palley et al., 2010). Nightingales teorier stämmer väl överens med de positiva resultaten som författarna till föreliggande studie kommit fram till. Exempelvis i artikeln av Corring et al. (2011) där deltagare beskrev en känsla av magi och att bli ett med hästen och djurterapin genom ridning var en källa till glädje. Vidare gav djurterapi med lantbruksdjur sådana positiva upplevelser i studien av

Pedersen et al. (2012) att det kunde ses som en vändpunkt i livet. Enligt Nightingales definition på hälsa så ska patientens resurser användas fullt ut i livet (Alligood & Tomey, 2010) och att ta hjälp av djur som terapi för att må bättre passar väl in på hennes beskrivning av hälsa. En annan teori/ modell som skulle kunnat vara användbar i föreliggande litteraturstudie är den salutogena modellen KASAM som står för känsla av sammanhang (Langius- Eklöf, 2010). KASAM fokuserar på patientens förhållningssätt och förmågor att hantera livet utifrån de gener och den livserfarenhet patienten erhållit samt dennes friskfaktorer menar Langius- Eklöf (2010). En friskfaktor är en resurs som patienten använder för att hantera svåra situationer (Langius- Eklöf, 2010). Djur är en betydande friskfaktor för att stärka hälsa anser författarna till föreliggande studie.

4.2.2 Diskussion av metodologisk aspekt - undersökningsgrupper

Enligt Polit & Beck (2012) är det önskvärt att få en övergripande bild av undersökningsgruppen för att kunna bedöma om urvalet passar. I föreliggande litteraturstudie beskrivs de olika artiklarnas undersökningsgrupper på varierande sätt och bristen på kontinuitet kan ha påverkat resultatet i föreliggande litteraturstudie. De olika diagnoser som representerats inom psykisk ohälsa i artiklarna kan ha givit olika resultat av behandlingen med djurterapi anser författarna till föreliggande studie.

Även djurslag varierade, vilket kan ha påverkat utfallet då vissa moment i djurterapin, som att mjölka kor och leda dem mellan platser, är en ovanligare aktivitet än att klappa en hund, som var mest förekommande framhåller författarna till föreliggande studie. Författarna till föreliggande studie anser att det kan kännas tryggare med en mer bekant aktivitet som att kela med en hund än att ha kontakt med produktionsdjur och att det därmed gav en mer positiv upplevelse med hund som terapidjur.

En styrka vad gäller undersökningsgrupper är stor spridning på kön och ålder (Polit & Beck, 2012). Detta stärker föreliggande studie då sex artiklar överrepresenteras av kvinnor och fyra av män samt att åldersspannet är 18-62 år hävdar författarna till föreliggande studie.

Studierna gjordes i olika länder med olika syn på psykiatrivård och dess medicinering. Cerino et al. (2011) tar i sin artikel upp att patienter i italiensk psykiatrivård medicineras

tungt. Författarna till föreliggande studie vill därför lyfta frågeställningen om hur upplevelserna av djurterapi kunde bedömas och framställas på ett korrekt sätt med ett sådant utgångsläge?

Deltagarna i studien av Beck et al. (2012) hade inte någon bra följsamhet beträffande frågeformulären. De ansåg att enkäter och dylikt förekom för ofta i återanpassningsprogrammet för skadade soldater de ingick i, samt att dessa var irriterande och meningslösa. Detta ledde till att deltagarna ringade in svar på måfå utan att läsa frågorna i frågeformuläret angående djurterapi med hundar (Beck et al., 2012). Därför anser författarna till föreliggande studie att resultaten kan anses som svaga och möjligen missvisande.

Ytterligare orsaker till att resultaten varierar kan vara patientgruppernas olika sjukdomsgrader och ett relativt stort bortfall till följd av detta hävdar författarna till föreliggande studie.

4.3 Metoddiskussion

Föreliggande litteraturstudie har en deskriptiv design för att kunna svara på syftet som var att beskriva upplevelser av djurterapi hos patienter med psykisk ohälsa. Vidare är föreliggande litteraturstudie uppbyggd enligt IMRAD (Introduktion, metod, resultat och diskussion) vilket ger en tydlig struktur (Polit & Beck, 2012). En omfattande databassökning gjordes i MedLine via PubMed, CINAHL och PsycINFO för att identifiera möjliga artiklar då utbudet av relevanta studier var begränsade. Sökningar gjordes med MeSH-termer, i fritext samt med manuell sökning i kombination med booleanska söktermen AND för att vidga sökningen. Både kvalitativa och kvantitativa artiklar användes för att ge ett relevant resultat (Polit & Beck, 2012).

Beträffande urvalskriterier var det en svaghet i föreliggande litteraturstudie att sökningen begränsades så att artiklar äldre än 10 år uteslöts. Hade inte denna begränsning satts kunde möjligen ett bredare urval av artiklar förekommit. Detta valdes medvetet bort för att beskriva ett så aktuellt forskningsresultat som möjligt. Vidare begränsningar som kan ha påverkat litteraturstudien negativt är att artiklar via att fjärrlån uteslöts samt att författarna enbart gjorde sökningar efter artiklar på engelska. Demenssjukdomar uteslöts då andra diagnoser inom psykisk ohälsa intresserade

författarna till föreliggande studie mer, samt att det finns en kunskapslucka i området. En styrka i föreliggande studie är att sökningar i databaserna CINAHL och PsycInfo begränsades med peer- reviewed som innebär att de är granskade av en annan forskare än den som utfört studien vilket stärker den vetenskapliga kvaliteten (Polit & Beck, 2012). I databasen MedLine via PubMed finns inte denna valmöjligt.

I urvalsprocessen granskades artiklarna till en början individuellt och oberoende vilket stärker kvaliteten. Därefter diskuterades och granskades artiklarna gemensamt. Vidare färgkodades resultatet i artiklarna enskilt för att sedan jämföras enligt Polit & Beck, (2012) vilket ägde rum i ett grupprum på Högskolan i Gävle. Återkommande resultat som samhörighet och minskad ångest med flera, spaltades upp på en whiteboardtavla och genom detta växte fem teman fram som rubriksattes och redovisas i resultatdelen.

4.4 Kliniska implikationer för omvårdnad

Innebörden att ha tillgång till kunskap i området terapi med djur hos patienter med psykisk ohälsa möjliggör ytterligare verktyg för sjuksköterskan att använda sig av anser författarna till föreliggande studie. Att ta kontakt med en människa med psykisk ohälsa kan ibland vara svårt och här kan djur vara en brygga till kontakt. En sjuksköterskas roll vid psykisk ohälsa är att bistå patienten att ta kontroll över sitt liv genom att hjälpa denne att utveckla och finna verktyg för att hantera sin psykiska ohälsa (Skärsäter, 2009). Detta genom att ta tillvara patientens inneboende kraft utifrån dennes individuella behov menar Skärsäter (2009) och använda patientens resurser fullt ut enligt Nightingale (Alligood & Tomey, 2010). Vidare kan terapi med djur stärka sjuksköterskans möjlighet att hjälpa patienten i dess omvårdnad till ett bättre tillstånd med stärkt självkänsla, utökad social integration och vardagskvalitet.

4.5 Förslag till fortsatt forskning

För att djurterapi ska kunna vinna mark som ett evidensbaserat alternativ och komplement till behandlingsformer som traditionell psykofarmaka och samtalsterapi bör större studier genomföras anser författarna till föreliggande litteraturstudie. Därtill bör studierna vara väl genomtänkta med homogena undersökningsgrupper och ett minskat bortfall. För få jämförbara studier och resultat bör utgångsläget vara så snarligt som möjligt för deltagande patienter. Underlag för studier bör vara baserade på

genomarbetad samstämmighet, generellt övergripande definitioner för terapi med olika djurslag och sjukdomsdiagnoser samt säkerställa metodologiska dataanalyser inom forskningsområdet.

4.6 Slutsats

Resultatet av föreliggande litteraturstudie visade på övervägande positiva resultat rörande upplevelser av djurterapi hos personer med psykisk ohälsa. Vidare framkom att kontakten med djur bidrar till psykiskt välbefinnande och ökad förmåga till sociala relationer. Dock är studierna få inom detta ämne och ett bättre kunskapsunderlag är önskvärt för att kunna använda djurterapi på ett evidensbaserat arbetssätt inom vården. För sjuksköterskans kliniska yrkesutövning av omvårdnad och vård anser författarna till föreliggande litteraturstudie att mer kunskap och evidensstöd behövs vid terapi med djur hos patienter med psykisk ohälsa.

5 Referenser

Allgood, M. R. & Tomey, A. M. (2010). *Nursing Theorists and Their Work*. St Louis: Mosby Elsevier.

Aspinwall, L. G. & Taylor, S. E. (1997). A Stitch in Time: Self- Regulation and Proactive Coping. *Psychological Bulletin*, 121(3), ss. 417-436.

Baer, R. A., Smith, G. T., Hopkins, J., Krietemeyer, J., & Toney, L. (2006). Using self-report assessment methods to explore facets of mindfulness. *Assessment*, 13(1), 27-45.

Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York, NY: Freeman

Barker, B. S. & Dawson, S. K. (1998). The Effects of Animal Assisted Therapy on Anxiety Ratings of Hospitalized Psychiatric Patients. *Psychiatric Services*; 49(6), ss. 797–801.

Barker, S. B., Knisely, J. S., McCain, N. L., Schubert, C. M. & Pandurangi, A. K..(2010). Exploratory Study of Stress-Buffering Response Patterns from Interaction with a Therapy Dog, *Anthrozoös*, 23(1), ss.79-91.

*Beck, C. E., Gonzales, F. Jr., Sells, C.H., Jones, C., Reer, T. & Zhu, Y.Y. (2012)._The effects of animal-assisted therapy on wounded warriors in an Occupational Therapy Life Skills program. *U. S. Army Medical Department Journal Publisher*. Apr-Jun: 38-45.

Beetz, A., Uvnäs-Moberg, K., Julius, H. & Kotrschal, K. (2012). Psychosocial and psychophysiological effects of human-animal interactions: the possible role of oxytocin. *Frontiers in Psychology*, 3(234), ss. 1-15. doi: 10.3389/fpsyg.2012.00234

*Berget. B., Ekeberg, Ö., Pedersen, I. & Braastad, B. O. (2011). Animal-Assisted Therapy with Farm Animals for Persons with Psychiatric Disorders: Effects on Anxiety and Depression, a Randomized Controlled Trial. *Occupational Therapy in Mental Health*, 27(1), ss. 50-65.

*Berget, B., Skarsaune, I., Ekeberg, Ö. & Braastad, B. O. (2008). Humans with Mental Disorders Working with Farm Animals A Behavioral Study. *Occupational Therapy in Mental Health*, 23(2), ss. 101-117. DOI: 10.1300/J004v23n02_05.

Björnhag, G., Jonsson, E., Lindberg, E. & Malmfors, B. (1996). *Husdjur- ursprung, biologi och avel*. Lund: LTs förlag. ISBN: 91-36-02594-1

Burns, D.D. (1993) *Ten days to self-esteem*. New York: William Morrow.

Calcaterra, V., Veggiotti, P., Palestrini, C., De Giorgis, V., Raschetti, R., Tumminelli, M., Mencherini, S., Papotti, F., Klersy, C., Albertini, R., Ostuni, S. & Pelizzo, G. (2015). Post-Operative Benefits of Animal-Assisted Therapy in Pediatric Surgery: A Randomised Study. *PLoS ONE* 10(6): e0125813. doi:10.1371/journal

*Cerino, S., Cirulli, F., Chiarotti, F. & Seripa S. (2011). Nonconventional psychiatric rehabilitation in schizophrenia using therapeutic riding: the FISE multicentre Pindar project. *Ann Ist Super Sanita*. 47(4), ss. 409-414. DOI: 10.4415.

Cirulli, F., Borgi, M., Berry, A., Francia, N. & Alleva, E. (2011). Animal-assisted interventions as innovative tools for mental health. *Ann Ist Super Sanità*, 47(4), ss. 341-348. DOI: 10.4415/ANN_11_04_04

Cole, K. M., Gawlinski, A., Steers, N. & Kotlerman, J. (2007). Animal-Assisted Therapy in Patients Hospitalized with Heart Failure. *American Journal of Critical Care*. 16, ss. 575-588.

Connor, K. & Miller, J. (2000). Animal-assisted therapy: an in-depth look. *Dimensions of Critical Care Nursing*; 19(3), ss. 20–26.

*Corring, D., Lundberg, E. & Rudnick, A. (2011). Therapeutic horseback riding for ACT patients with schizophrenia. *Community Mental Health Journal*, 49(1), ss. 121-126.

Crowley-Robinson, P., Fenwick, D.C., & Blackshaw, J. K. (1996). A long-term study of elderly people in nursing homes with visiting resident dogs. *Applied Animal Behaviour Science*. 47, 137–148.

*Earles, J. L., Vernon, L. L. & Yetz, J. P. (2015). Equine-assisted therapy for anxiety and posttraumatic stress symptoms. *Journal of Traumatic Stress*, 28(2), ss. 149-152. DOI: 10.1002/jts.21990.

Fagerberg. (red.) (1988). *Medicinsk etik och människosyn*. Stockholm: Liber.

Fawcett, J. & De Santo – Madeya, S. (2013). *Analysis and Evaluation of Conceptual Models of Nursing*. (3rd ed.) Philadelphia: F. A. Davis Company.

Fbanken. (2011). *State-trait anxiety inventory*. www.fbanken.se [2016-10-05]

Fbanken. (2014a). *Generalised Anxiety Disorder 7-item scale*. www.fbanken.se [2016-10-05]

Fbanken. (2014b). *Positive and negative syndrome scale*. www.fbanken.se [2016-10-05]

Fbanken. (2015a). *Patient Health Questionnaire*. www.fbanken.se [2016-10-05]

Fbanken. (2015b). *Satisfaction With Life Scale*. www.fbanken.se [2016-10-15]

Grandgeorge, M. & Hausberge, M. (2010). Human-animal relationships: from daily life to animal-assisted therapies. *Ann Ist Super Sanità*, 47(4), ss. 397–408. DOI: 10.4415

Greenglass, E. R. (2002). Proactive coping. In E. Frydenberg (Ed.), *Beyond coping: Meeting goals, vision, and challenges* (pp. 37–62). London, England: Oxford University Press

Hedelin, B., Jormfeldt, H. & Svedberg, P. (2009). Hälsobegreppet - synen på hälsa och sjuklighet. F. Friberg & J. Öhlén (Red.), *Omvårdnadens grunder: Perspektiv och förhållningssätt* (s. 237-262). Lund: Studentlitteratur.

Jette A.M., Davies A.R., Cleary P.D., Calkins D.R., Rubenstein L.V., Fink A., Kosecoff, J., Young, T.R., Brook, R.H. & Delbanco, T. L. (1986) The functional status questionnaire: reliability and validity when used in primary care. *Journal of General Internal Medicine*, 6(3), ss. 143-148 Doi: 10.1007/BF02602324

Johansen, S. G., Arfwedson Wang, C. E., Binder, P-E. & Malt, U. F. (2014). Equine-Facilitated Body and Emotion-Oriented Psychotherapy Designed for Adolescents and Adults Not Responding to Mainstream Treatment: A Structured Program. *Journal of Psychotherapy Integration*, 24(4), ss. 323–335.

Kosfeld, M., Heinrichs, M., Zak, P.J., Fischbacher, U., & Fehr, E. (2005). Oxytocin increases trust in humans. *Nature* 435, 673–676.

Langius- Eklöf, A. (2010). Känsla av sammanhang. Edberg, A-K. & Wijk, H. (Red.), *Omvårdnadens grunder: Hälsa och ohälsa* (s. 385-413). Lund: Studentlitteratur.

Lasa, M. S., Bocanegra, M. N. R., Alcaide, V. M. A., Arratibel, A. E., Donoso, V. & Ferriero, G. (2015). Animal assisted interventions in neurorehabilitation: a review of the most recent literature. *Neurologica*; 30(1), ss. 1–7.

Lärn- Nilsson, J., Jansson, D. S. & Strandberg, L. (2002) *Naturbrukets husdjur*. Natur och Kultur, Lund: LTs förlag.

Malmgren, S-G. (2009) *Svensk ordbok*. Stockholm: Svenska Akademien.

Marcus, D. A., Bernstein, D. C., Constantin, J. M., Kunkel, F. A., Breuer, P. & Hanlon, R. B. (2013). Impact of Animal-Assisted Therapy for Outpatients with Fibromyalgia. *Pain Med*. January ; 14(1), ss. 43–51. DOI:10.1111/j.1526-4637.2012.01522.x.

Mayerhoff D & Nurenberg J. (2007). Assessing intimidation using a brief intrusiveness measure. *Clinical Schizophrenia and Related Psychoses* 1:193–195

Nahm, N., Lubin, J., Lubin, J., Bankwitz, B. K., Castelaz, MA., Chen, X., Shackson, J. C., Aggarwal, M. N. & Totten, V.Y. (2012). Therapy Dogs in the Emergency Department. *Western Journal of Emergency Medicine*, 13(4).

Nationalencyklopedin. (2016). *Upplevelse*. <http://www.ne.se> [2016-10-17]

*Nepps, P., Stewart, C. N. & Bruckno, S. R. (2014) Animal-Assisted Activity: Effects of a Complementary Intervention Program on Psychological and Physiological Variables. *Journal of Evidence-based Complementary & Alternative Medicine*, 19(3) DOI: 10.1177/2156587214533570

*Nurenberg, J. R., Schleifer, S. J., Shaffer, T. M., Yellin, M., Desai, P. J., Amin, R., Bouchard, A. & Montalvo, C. (2015). .Animal- assisted therapy with chronic

psychiatric inpatients: equine psychotherapy and aggressive behavior *Psychiatr Services*, 1;66(1), ss. 80-86. DOI: 10.1176/appi.ps.201300524

O'Haire, M., Guérin, N. A. & Kirkham, A.C. (2015). Animal-Assisted Intervention for trauma: a systematic literature review. *Frontiers in Psychology*, 6(1121), ss. 1–13. DOI: 10.3389

Olsson, H. & Sörensen, S. (2007). *Forskningsprocessen. Kvalitativa och kvantitativa perspektiv*. Stockholm: Liber.

Overall, J. & Gorham, D. (1962) The Brief psychiatric rating scale. *Psychological Reports*, 10:799-812.

Palley, L. S., O'Rourke, P. P. & Niemi, S. M. (2010). Mainstreaming Animal-Assisted Therapy. *ILAR Journal*, 51(3), ss. 199–207.

*Pedersen, I., Ihlebæk, C. & Kirkevold. (2012). Animal- assisted interventions for important elements in farm persons with clinical depression: a qualitative interview study. *Disability and Rehabilitation*, 34(18), ss.1526-1534. DOI: 10.3109/09638288.2011.650309.

*Pedersen, I., Nordaunet, T., Martinsen, E. W., Berget, B. & Braastad, B. O. (2011). Farm animal- assisted intervention: relationship between work and contact with farm animals and change in depression, anxiety, and self- efficacy among persons with clinical depression. *Issues in Mental Health Nursing*, 32(8), ss.493-500. DOI: 10.3109/01612840.2011.566982

Polit, D. F. & Beck, C. T. (2012). *Nursing Research: Principles and Methods* (9th ed.) Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins.

Rydholm Hedman, A- M. (2009). Aktivitet, rörelse och rörlighet. Edberg, A-K. & Wijk, H. (Red.), *Omvårdnadens grunder: Hälsa och ohälsa* (s. 385-413). Lund: Studentlitteratur.

Sherer, M. & Maddux, J. E. (1982) The Self-Efficacy Scale: Construction and Validation. *Psychological Reports*, 2(51) 663-671 doi: 10.2466/pr0.1982.51.2.663

Sjaastad, Ø. V., Hove, K. & Sand, O. (2003). *Physiology of Domestic Animals*. Oslo: Scandinavian Veterinary Press

Skärsäter, I. (2010). Psykisk ohälsa. A-K. Edberg & H. Wijk (Red.), *Omvårdnadens grunder: Hälsa och ohälsa* (s. 749-792). Lund: Studentlitteratur.

Socialstyrelsen. (2016). *SCID-I*. <http://www.socialstyrelsen.se/evidensbaseradpraktik/sokimetodguidenforsocialt arbete/scid-istructuredclinicalinterv> [2016-10-05]

Statens folkhälsoinstitut. (2003). *FYSS, Fysisk aktivitet i sjukdomsprevention och sjukdomsbehandling* (SBU-rapport, nr 2003:4). Stockholm: Statens beredning för medicinsk utvärdering.

Svenska akademiens ordbok. (2011). *Uppleva*. http://www.saob.se/artikel/?seek=upplevelse&pz=1#U_U517_37750 [2016-10-17]

The World Health Organisation. (2016). *WHO Quality of Life-BREF (WHOQOL-BREF)*. http://www.who.int/substance_abuse/research_tools/whoqolbref/en/ [2016-10-08]

*Villalta-Gil, V., Roca, M., Gonzalez, N., Domènec, E., Cuca, Escanilla, A., Asensio, M. R., Esteban, M. E., Ochoa, S., Haro, J. M. & Shi-Can Group (2009) Dog-Assisted Therapy in the Treatment of Chronic Schizophrenia Inpatients. *Anthrozoös*. 22(2), ss. 149-159. DOI: 10.2752/175303709X434176

Vårdguiden 1177. (2016). *Hjälpmedel - Assistanshundar*. *Vårdguiden 1177*. <http://www.1177.se/Gavleborg/Tema/Hjalpmedel/Artiklar/Assistanshundar> [2016-10-15]

Bilagor

Tabell 2. Valda källors författare, publiceringsår, land, titel, design ansats, undersökningsgrupp, datainsamling samt dataanalys

Författare, publiceringsår och land	Titel	Design och eventuellt ansats	Inklusions och exklusionskriterier	Urvals- metod	Undersöknings- grupp	Datainsamling	Data-analysmetod
Beck, Gonzales, Sells, Jones, Reer, Wasilewski & Zhu. (2012). USA.	The effects of animal- assisted therapy on wounded warriors in an Occupational Therapy Life Skills program.	Design: Kvasi – experimentell Ansats: Kvantitativ	Inkl: Medverkan i återanpassningsprogram för soldater i US Army, minst 18 år, skriva och läsa engelska Exkl: graviditet, hundallergi, öppna sår, daglig kontakt med egen hund och deltagande i annat behandlingsprogram.	Ändamåls- enligt urval.	24 deltagare från “warrior transition units”.	Självskattningsformulär med 5- gradig Likert skala. Mätinstrument: FSQ	Korrelations analyser ANOVA
Berget, Skarsaun, Ekeberg & Braastad. (2008). Norge.	Humans with Mental Disorders Working with Farm Animals A Behavioral Study	Design: Kontrollerad interventions- studie. Ansats: Kvantitativ och kvalitativ.	Inkl: Framgick ej Exkl: Yngre än 18 år, akut psykos, utvecklingsstörning, tungt drogmissbruk, arbetstagare mindre än sex månader före studien.	Ändamåls- enligt urval.	35 personer med olika psykiatriska diagnoser både från slutenvård och öppenvård deltog.	Videoupptagning och frågeformulär. Mätinstrument: GSE och STAI	Matched-paired t-tests. Spearman korrelationsanalys. Videoupptagn. analyserades av författare som inte kände till deltagarens diagnos.
Berget, Ekeberg, Pedersen & Braastad. (2011). Norge.	Animal-Assisted Therapy with Farm Animals for Persons with Psychiatric Disorders: Effects on Anxiety and Depression, a Randomized Controlled Trial	Design: Randomiserad kontroll studie. Ansats: Kvantitativ	Inkl: Framgick ej Exkl: Yngre än 18 år, akut psykotisk störning, utvecklingsstörning, allvarligt drogberoende, arbetstagare mindre än sex månader före studien.	Ändamåls- enligt urval.	41 patienter från psykiatri med olika diagnoser både inom öppenvård och slutenvård.	Frågeformulär och skattningsskalor Mätinstrument: STAI	ANOVA, matched-paired t-test, Regressions- analys med least- square means och Spearman korrelationsanalys.

Examensarbete, Grundnivå (yrkesexamen), 15 hp, 2016

Maria Blomberg och Cathrine Lindberg

Cerino, Cirulli, Chiarotti & Seripa. (2011). Italien.	Non conventional psychiatric rehabilitation in schizophrenia using therapeutic riding: the FISE multicentre Pindar project.	Design: Experimentell Ansats: Kvantitativ	Inkl: Framgick ej. Exkl: Drogmissbruk, utvecklingsstörning, epilepsi, häst och höjdrädsla, neurologisk och ortopedisk skada, akut fas i sjukdomen, ingen riderfarenhet eller hästvana.	Ändamålsenligt urval.	24 deltagare tillhörande psykiatrivården.	Skattningsskalor och intervjuer. Mätinstrument: BPRS och PANSS	Paired t-tests
Corring, Lundberg & Rudnick. (2013). Canada.	Therapeutic horseback riding for ACT patients with schizophrenia.	Design: Deskriptiv, fenomenologisk. Ansats: Kvalitativ	Inkl: Ingen erfarenhet av ridning senaste tiden, gymnasieutbildning, schizofreni eller schizofren störning. Exkl: Framgår ej.	Bekvämlighet urval.	Sex patienter, alla med schizofreni eller schizoaffectiv disorder, deltog i studien.	Semi - strukturerade intervjuer. Mätinstrument: SCID	Jämförande tematisk analys.
Earles, J. L., Vernon, L. L. & Yetz, J. P. (2015). USA.	Equine-assisted therapy for anxiety and posttraumatic stress symptoms.	Design: Experimentell Ansats: Kvantitativ.	Inkl: Kriterier enligt två av mätinstrumenten som användes i studien Exkl: Framgick ej	Ändamålsenligt urval.	16 deltagare med PTSD.	Frågeformulär. Mätinstrument: FFMQ, GAD, GSE, PHQ-9, PCI och SWLS	Paired t-test
Nepps, P., Stewart, C.N. & Bruckno, S.R. (2014) USA.	Animal-Assisted Activity: Effects of a Complementary Intervention Program on Psychological and Physiological Variables	Design: Experimentell Ansats: Kvantitativ	Inkl: inlagda patienter på en psykiatrisk avdelning under det år som studien pågick. Exkl: Framgår ej.	Bekvämlighet urval.	218 deltog i studien och samtliga var inlagda på en psykiatriavdelning	Självskattningsskalor och frågeformulär. Mätinstrument: Burns anxiety inventory och Burns depression checklist.	Paired Bivariat analys
Nurenberg, Schleifer, Shaffer,	Animal-assisted therapy with chronic psychiatric	Design: Randomiserad kontrollerad	Inkl: Aggressivt beteende med fler än tre våldsamma incidenter det senaste året eller social	Randomiserat urval	90 deltagare vid en psykiatrisk vårdavdelning.	Incidentrapportering, personal-	SPSS, Two tailed tests. Variansanalys (ANOVA).

Yellin, Desai, Amin, Bouchard & Montalvo. (2015). USA	inpatients: equine-assisted psychotherapy and aggressive behavior.	samt inte-experimentell Ansats: Kvantitativ och kvalitativ.	isolering Exkl: Kognitiv försämring, risk att skada djuren			observationer och frågeformulär. Mätinstrument: GIM	
Pedersen, Ihlebæk & Kirkevold. (2012). Norge och Danmark.	Animal-assisted interventions for Important elements in farm persons with clinical depression: a qualitative interview study.	Design: Fenomenologisk t-hermeneutiskt perspektiv Ansats: Kvalitativ.	Inkl: Klinisk depression, kriterier enligt mätinstrument. Exkl: Framgick ej.	Ändamålsenligt urval.	8 deltagare med klinisk depression.	Individuella inspelade tematiska intervjuer.	Texten transkriberades. Transkriptionen kondenserades enligt Malterud och kodades. Datamaterialet analyserades oberoende av författarna.
Pedersen, Nordaunet, Martinsen, Berget & Braastad. (2011). Norge.	Farm animal-assisted intervention: relationship between work and contact with farm animals and change in depression, anxiety, and self-efficacy among persons with clinical depression.	Design: Experimentell Ansats: Kvalitativ och kvantitativ	Inkl: Kriterier enligt mätinstrument Exkl: Framgick ej.	Ändamålsenligt urval	Total 14 deltagare med klinisk depression.	Videoupptagning. Mätinstrument: GSE och STAI	Spearman's Videoupptagningarna analyserades av två av författarna
Villalta-Gil, Roca, Gonzales, Domenec, Escanilla, Aseniso, Esteban, Ochoa, Haro & Schi-Can Group (2009) Spanien	Dog-Assisted Therapy in the Treatment of Chronic Schizophrenia Inpatients	Design: Randomiserad kontroll studie Ansats: Kvantitativ	Inkl: Schizofreni i mer än 10 år, minst 18 år, inlagd i psykiatrisk slutenvård. Exkl: Utvecklingsstörning, neurologisk störning, fysisk eller psykisk reaktion mot djur.	Randomiserat urval	24 patienter i psykiatrisk slutenvård med kronisk schizofreni	Interventioner, skattningsskalor och frågeformulär. Mätinstrument: PANSS och WHOQOL	Mann Whitney och Wilcoxon signed ranks test

Tabell 3. Valda källors författare, syfte och resultat

Författare	Syfte	Resultat
Beck et al., 2012	Studiens syfte var att fastställa om djurterapi med hundar hade effekt hos soldater i återanpassning i jämförelse med soldater i återanpassning utan djur- terapi med avseende på: förbättrad sinnestämning, sänkt stressnivå, ökad återhämtningsförmåga, minskad trötthet, ökad återanpassning och återhämtningsförmåga inför deras nästa steg i livet	Flertalet av deltagarna som erhöll djurterapi blev lugnare och mer tillfreds.
Berget et al., 2008	Studiens syfte var att undersöka arbetsförmågan och det fysiska förhållandet till djuren hos patienter med psykisk ohälsa.	Signifikant skillnad kunde påvisas vid videoupptagning nr 2 hos patienter med diagnostiserad schizofreni, schizotypisk störning, oro, stressrelaterad störning, beteendestörning eller personlighetsstörning i avseende högre intensitet och exakthet i arbetet med djuren. Patientgruppen med känslomässiga störningar påvisade den största ökningen av intensitet vid arbete med mjölkorna, upplevd självkänsla ökade generellt och oroskänslan sjönk mest i denna grupp. Patienterna tenderade att reducera fysisk kontakt med djuren och rengöring av ladugården samtidigt som de ökade tiden för matning och mjölkning av djuren i jämförelse mellan de två videoinspelningarna.
Berget et al., 2011	Det övergripande syftet med studien var att undersöka djurterapins upplevelse hos patienter med psykisk ohälsa i avseende på oro och depression under en 12 veckors period samt en uppföljning efter 6 månader.	Det fanns ingen upplevd minskning av ångest hos gruppen som erhöll djurterapi efter interventionen. Sex månader efter interventionen upplevdes dock en signifikant minskning av ångest jämfört med startmätningen och slutmätningen. För kontrollgruppen fanns inga signifikanta skillnader oavsett tidpunkt. Behandlingsgruppens depressioner upplevdes reducera under interventionen, det gjorde dock inte kontrollgruppen som ej behandlades med djurterapi.
Cerino et al., 2011	Syftet var att kontrollera om ett rehabiliteringsprogram med hästar kunde påverka negativa och kognitiva symtom hos patienter med schizofreni.	Resultatet visar en påtaglig förbättring av de flesta symtom, särskilt upplevelsen av depression, ångest, hallucinationer och beteendestörningar.
Corring et al., 2013	Syftet med studien var att fastställa om ett rid-terapi program kunde vara till fördel för ACT-team patienter som har schizofreni eller schizoaftaktiv sjukdom.	Resultatet visar att ridning för dessa patienter upplevdes öka glädjen, att känna samhörighet med hästen, öka upplevt självförtroende och självkänsla och medförde att personalen såg patientens potential till inläring.
Earles et al.,	Syftet var att bidra till förståelsen om häst - assisterad terapi är effektiv, och	Det fanns ingen signifikant upplevelse av behandlingen på fysisk hälsa, proaktiv

2015	i så fall under vilka omständigheter vid behandling av ångest och Posttraumatiskt stress syndrom (PTSD) symptom.	coping, self- efficacy, socialt stöd eller livstillfredsställelse. Således fann vi bevis för att till hästassisterad terapi kan vara en effektiv behandling för upplevelse av ångest och posttraumatiskt stress- symptom. Deltagarnas upplevelse av PTSD symptom, känslomässigt lidande, ångestsymtom, depressionssymptom och alkoholanvändning minskade betydligt efter genomförd djurterapi. Deltagarnas mindfulness ökade efter behandling. Det fanns inga signifikanta förändringar i den fysiska hälsan, copingförmåga eller socialt stöd.
Nepps et al., 2014	Syftet var att bedöma upplevelsen av djurterapi på psykologiska och fysiologiska faktorer hos patienter med psykisk ohälsa i slutenvården genom att mäta depression och ångest men även blodtryck, puls, kortisol i saliven samt smärta.	Resultatet visar att ett djur-assisterade aktiviteter kan förbättra upplevelsen av depression, ångest och mätvärde av puls och smärta förbättrades.
Nurenberg et al., 2015	Studien fokuserar på djurterapi med häst och hund och dess effekter på våldsamt beteende och liknande symptom tre månader efter studiens början.	Resultatet visar att djurterapi med häst bidrog till reducerat våld ett flertal månader efter behandlingsstart.
Pedersen et al., 2012	Syftet var att erhålla deltagarnas egna upplevelser från en intervention med bondgårdsdjur och vad de upplevde var viktiga delar med tanke på deras mentala hälsa.	Resultatet visade att interventionen var att betrakta som en positiv upplevelse för deltagarna och tre av dem ansåg att interventionen kunde vara vändpunkten för en återhämtning från depression. Ökad copingförmåga var en central faktor som resulterade i positiva förändringar vad gäller självförtroende och självständighet. Resultaten visar att husdjur bör betraktas som en viktig del som genom att erbjuda närhet, värme och lugn är svår att ersätta med andra medel.
Pedersen et al., 2011	Huvudsyftet med denna studie var att undersöka samband mellan djurterapi på en bondgård och förändringar i upplevelsen av depression, ångest och self- efficacy hos personer med (klinisk) depression.	Resultat visade en minskning av upplevd depression och ångest samt en ökning av upplevt självförtroende under interventionen. Förändringar av den mentala hälsan hade ett positivt samband med mjölkning av korna, fodring, rengöring, flytta djuren och samtal med lantbrukaren och ett negativt samband med mockning, skötsel av hårrem, att vara ensam med djuren och inaktivitet.
Villanta-Gil et al., 2009	Syftet var att bedöma effektiviteten av att inkludera en terapihund i ett interventionsprogram tillämpat på institutionaliserade patienter med kronisk schizofreni.	Resultatet stödjer delvis användningen av djur vid behandling av patienter med schizofreni. Båda grupperna visade signifikanta upplevelser i positiva symptom. Även om det inte fanns statistiska skillnader mellan den grupp som fick behandling med hjälp av en hund och den grupp som fick behandling utan hjälp av en terapihund, anges några extra fördelar för gruppen som fick hundterapi vid jämförelser mellan grupper.

Tabell 4. Metodologisk aspekt undersökningsgrupp

	Totalt antal från början	Bortfall	Totalt antal	Antal Kvinnor	Antal Män	Ålder	Sjukdom/ diagnos	Djurslag
Beck et al., 2012	27	3	24	7	17	Medel 36,25	Hj.skada, PTSD, Dep	Hund
Berget et al., 2008	90	25	65	26	9	Medel 35,5 18-58	Schizofreni, känslo-, ångest-, stress- personlighetsstörning.	Mjölkkor, får, häst, kaniner, höns, gris, katter och hund.
Berget et al., 2011	90	21	69	48	22	Medel 34,7 18-58	Allvarliga psykiatriska diagnoser	Mjölkkor, får, häst, kaniner, höns, gris, katter och hund.
Cerino et al., 2011	24	Framgick ej	Framgick ej	Framgick ej	Framgick ej	18-40	Schizofreni	Häst
Corring et al., 2013	6	0	6	2	4	36-59	Schizofreni, schizoaffektiv störning.	Häst
Earles et al., 2015	16	Framgick ej	16	12	4	33-62	PTSD	Häst
Nepps et al., 2014	218	0	218	Framgick ej	Framgick ej	Medel 39,3	Svår depression, bipolär, schizofreni i akuta skeden	Hund
Nurenberg et al., 2015	105	15	90	33	57	Medel 44 18-65	Schizofreni, schizoaffektiv störning.	Häst och hund.
Pedersen et al., 2012	10	2	8	7	1	Medel 37,62 25-54	Depression	Mjölkkor, häst, hund, katt och kaniner.
Pedersen et al., 2011	19	5	14	11	3	Medel 37,4 23-54	Depression	Mjölkkor, häst, hund, katt och kaniner.
Villalta- Gil et al., 2009	24	4	24	8,3 %	91,7 %	Medel 49,08	Schizofreni	Hund

Tabell 5. Förklaring av mätinstrument som förekommer i tabell 2 under rubriken Datainsamling

Förkortning	Förklaring
BPRS	The brief psychiatric rating scale som mäter psykiatriska symtom som depression, ångest, hallucinationer och avvikande beteende (Overall & Gorham, 1962).
Burns anxiety inventory	Mäter ångest hos patienter (Burns, 1993).
Burns depression checklist	Bedömning av depression genom frågeformulär (Burns, 1993).
FFMQ	Five facet mindfulness questionnaire bedömer mindfulness (Baer, Smith, Hopkins, Krietemeyer & Toney, 2006).
FSQ	Functional status questionnaire är ett omfattande självskattande frågeformulär som mäter patientens fysiska, psykiska och sociala funktioner (Jette, Davies, Cleary, Calkins, Rubenstein, Fink, Kosecoff, Young, Brook & Delbanco, 1986).
GAD	Generalized anxiety disorder scale är en självskattningsskala som hjälper personer med ångest att identifiera problem (fbanken, 2014a).
GIM	Greystone Intrusiveness Measure är en Likertskala som mäter patientens benägenhet att kränka andra genom att göra intrång i deras personliga utrymme (Mayerhoff & Nurenberg, 2001).
GSE	Generalized self-efficacy scale mäter upplevd self-efficacy (Sherer & Maddux, 1982).
PANSS	Positive and negative syndrome scale är en skala som mäter positiva och negativa symtom hos patienter med schizofreni samt är en vidareutveckling av BPRS (fbanken, 2014b).
PCI	The proactive coping inventory är ett sätt att bedöma proaktiv coping (Greenglass, 2002).
PHQ-9	Patient health questionnaire är ett mätinstrument som visar i vilken grad en person med depression behöver behandling (fbanken, 2015a).
SCID	Structured clinical interview for DSM-IV-axis I disorders används för att diagnostisera personer med psykiska sjukdomar och störningar genom en semistrukturerad intervju (Socialstyrelsen, 2016).
STAI	State-trait anxiety inventory mäter ångest med hjälp av självskattningsformulär som består av två delar (fbanken, 2011).
SWLS	Satisfaction with life scale mäter livskvalitet (fbanken, 2015b)
WHOQOL	The world health organisation quality of life är ett instrument som mäter livskvalitet (The world health organisation, 2016).

Examensarbete, Grundnivå (yrkesexamen), 15 hp, 2016

Maria Blomberg och Cathrine Lindberg